

TEREZA FRODLOVÁ / 23. 1. 2025

Fotochemické okénko: Zapomenutý příběh „komunistického Kodaku“

Výroba filmových materiálů kdysi představovala lukrativní byznys a na trhu se prosazovaly různé značky s vlastními továrnami – od známých gigantů, jako byli americký Kodak a německá Agfa, až po dnes téměř zapomenuté výrobce. Ačkoli výroba filmových materiálů postupně mizí, historie těchto firem stále nabízí fascinující příběhy. Práce v archivu nám umožňuje nahlédnout do minulosti a odhalit, jak se tento průmysl vyvíjel a kdo za jeho rozvojem stál.

Vozka smrti, film Victora Sjöströma z roku 1921, se ve sbírce Národního filmového archivu dochoval na třech 35mm kopiích, které používají materiály různých výrobců a které se od sebe liší také délkou a jazykem mezititulků. Pro projekci v kině Ponrepo jsme vybrali jedinou kopii s českými mezititulky, která byla do sbírky archivu zařazena v roce 2002. Černobílá kopie na acetátní podložce sestává ze tří dílů a měří 1643 metrů. Mezi perforačními otvory se v pravidelných intervalech objevuje nápis DEKO.

Odkud materiál pochází a co nám může prozradit o historii této filmové kopie? DEKO je zkratka slov DEutsche KOdak, tedy německý Kodak. Někdy označovaný také jako komunistický Kodak. I když tato značka odkazuje ke známému výrobcí materiálů a techniky pro film a fotografii, její produkty neměly s firmou Eastman Kodak nic společného.

Pobočky Kodaku v Německu působily od konce 19. století. V roce 1927 převzala společnost Kodak AG fungující továrnu na filmové materiály v Köpenicku nedaleko Berlína, kde začala vyrábět i rentgenové filmy pro zdravotnická zařízení a fotografickou chemii pro laboratorní zpracování filmu. Aby si udržela svoji pozici na

trhu i po nástupu nacistů k moci, přijala nacionalistickou rétoriku a své výrobky často propagovala s důrazem na jejich německý původ a jedinečnost. I přesto byla továrna v roce 1941 zkonfiskována jako nepřátelský majetek a po skončení války ji, částečně poškozenou bombardováním, převzala sovětská armáda. Sověti demontovali velkou část továrny a odvezli některé přístroje a vybavení do Sovětského svazu jako součást válečných reparací.

Přestože se do roka podařilo výrobu aspoň částečně obnovit, po rozdělení Německa se v roce 1949 musel Kodak své továrny vzdát, neboť byla znárodněna. Státní podnik však dále pokračoval ve výrobě filmů a fotografických papírů pod značkou Kodak. To vedlo ke kuriózní situaci, kdy stejnou obchodní značku používaly dvě společnosti, aniž by mateřská společnost měla jakýkoliv vliv na výrobní postupy a kvalitu produktů ve východním Německu. Továrna byla přejmenována na VEB Fotochemische Werke až v roce 1956. (Podobný příběh potkal i značku Agfa, u níž se filmové materiály až do roku 1964 vyráběly nezávisle ve východním i západním Německu. Po sérii patentových sporů se východoněmecká Agfa přejmenovala na ORWO, což je zkratka pro ORiginal WOlfen – podle města, kde továrna sídlila.)

Po sjednocení Německa získala společnost Kodak berlínskou továrnu zpět, na úspěšnou výrobu z předválečného období se už však nepodařilo navázat. Dnes je budova bývalé továrny v Köpenicku památkově chráněná a její prostory jsou součástí obytného komplexu nesoucího její původní název Glanzfilmfabrik.

Její historie a filmové materiály, které vyráběla, patří stále mezi ne zcela probádaná území. Několik vodítek nám může nabídnout pohled do databáze Národního filmového archivu, kde najdeme přes pět set filmových titulů na materiálu DEKO. V

Československu byl využíván ve druhé polovině padesátých let, a to především pro filmové týdeníky a výrobu nových kopií starších filmů, což je ostatně i případ kopie filmu *Vozka smrti*. Ta byla sice do sbírky zařazena relativně nedávno, nicméně je pravděpodobné, že i ona pochází právě z tohoto období.